Доц. др Дејан ЛАБОВИЋ*

doi:10.5937/bezbednost1701115L

УДК: 334.728:351.759.4/.5 343.98

Прегледни научни рад

Примљен: 28.3.2017.

Ревизија: 10.5.2017.

Датум прихватања: 30.05.2017.

Нормативна регулатива приватне безбедности Републике Србије – достигнућа и перспективе

Анстракт: *Да бисмо у пуном обиму схватили значај нормативне уређености приватне безбедности у Србији, морамо претходно спознати саму генезу приватизације послова безбедности јер је област приватне безбедности у Србији тек недавно артикулисана усвајањем прописа крајем 2013. године, када су донети Закон о приватном обезбеђењу и Закон о детективској делатности, а дуго времена пре тога ова област је била у нормативном интересу. Наиме, значај нормативне уређености приватне безбедности у Србији је вишеструк, она је прихваћена у свим сегментима друштва, са безбедносног аспекта њена присутност је битна како приватном, тако и јавном сектору, смањује јавну потрошњу и од посебног је интереса за развој друштва у целини. Данас, приватна безбедност у Србији се налази на кључној прекретници са растућим трендом, а законски оквир нормативно уређује функције, надлежности, контролу и друге активности чиниоца приватне безбедности. Све то указује да нормативни оквир приватне безбедности Републике Србије представља неизоставно део гаранције пуне професионализације послова приватне безбедности, при чему се држава нормативним уређивањем ове области истовремено јавља као гарант тих послова. С тим у вези у раду се посебно указује на нормативне основе компоненти приватне безбедности и актуелно стање и тенденције правне уређености приватне безбедности Србије.*

* Дирекција Војнобезбедносне агенције Министарства одбране Републике Србије, e-mail: labovicdejan@gmail.com

Кључне речи: *правна регулатива, приватна безбедност, приватно обезбеђење, детективска делатност, субјекти безбедности.*

Увод

Током протеклих пола века приватна безбедност у свету се налазила на континуираној узлазној путањи, пролазећи пут од релативне анонимности, светске популарности, до плуралистичког модела у коме су и јавни и приватни актер безбедности укључени у пружање безбедности као основне друштвене функције (Mapping, 1999:95-114). Савремена приватна безбедност шаље сигнале нове модерне ере плурализма безбедносних аранжамана, односно политике приватне безбедности која замењује претходни систем монополистичке безбедности. Политика приватне безбедности има своје три димензије: правни легитимитет - односи се на било коју активност спроведену у складу са прихваћеним правним оквиром; инструментални легитимитет - односи се на ефикасност резултата приватних безбедносних компанија, и нормативни легитимитет - односи се на методе регулације приватне безбедности са политичким нормама у сектору безбедности (Beetham, 1991:229-240).

То значи да приватна безбедност у себи генерише не само политички контекст сектора безбедности, већ превасходно и економски контекст приватног сектора безбедности, са основним постулатима понуде и потражње на комерцијалној основи. Економски контекст приватне безбедности у протеклом периоду најчешће се огледао у трансформацији власништва над војном индустријом, при чему је велики број јавних сервиса и инфраструктура премештен у приватни сектор. Примера ради, у периоду између 1980. и 1992. године у САД је приватизовано 6800 државних предузећа (Kikeri et al., 1992:2).

У научној теорији нема јединственог става о томе да ли је за област приватне безбедности неопходно посебно законодавство или се све њене специфичности могу уклопити у општи правни режим који важи и за све друге специфичне делатности. Међутим, са аспекта функционисања савременог друштва и улоге приватне безбедности у друштву, егзистира неколико разлога за норматив-

но регулисање приватне безбедности: *прво*, у друштву постоји општа друштвена потреба за контролом свих пословних активности, а тиме и приватних безбедносних активности, које су све више део видљивих задатака јавне безбедности, будући да користе све већа овлашћења која могу да утичу на неповредивост и приватност грађана; *друго*, у друштву је све израженија потреба да се успостави поверење у односу на приватне безбедносне актере, а у остварењу тог поверења потребна је контрола погодности оних који поседују тај положај у друштву, и *треће*, опште потчињавање законским одредбама представља минималну гаранцију за квалитет пружених безбедносних услуга.

Правна регулатива приватне безбедности у Србији свој основ и полазно становиште црпи из правног оквира националног сектора безбедности, који се регулише низом прописа поређаних одозго надоле према хијерархији и према степену општости, као унутрашњи извори правне регулативе. На врху се налази *Устав* (у коме се прокламује обавеза заштите виталних вредности једног друштва, међу којима посебно место заузимају основне слободе и права као и безбедност сваког грађанина, безбедност грађана односно, које представљају уставни основ за доношење правне регулативе приватног обезбеђења Републике Србије, затим закони (системски закони, који су од искључивог значаја за рад субјеката приватне безбедности и закони од ширег значаја, без којих је рад субјеката приватне безбедности немогућ) и подзаконски акти (изведена и акцесорна природа аката за ближе спровођење системских закона), где су значајни и одређени национални стратешки документи (стратегија националне безбедности, стратегија одбране и други, којима се прецизира и улога субјеката приватне безбедности у спровођењу унутрашње безбедности). Међутим, као спољни извори правне регулативе приватне безбедности Србије у одређеном домену јављају се међународне конвенције и уговори, настали успостављеном сагласношћу воља са међународним елементом, где се као уговорне стране појављују две државе или једна држава и међународна организација.

Историјски контекст приватне безбедности у Србији

Настанак и развој приватне безбедности у Србији везује се за прве појавне традиционалне и друге облике заштите и касније формирање првих приватних предузећа и других институционалних облика у којима се остваривала производња и услуге и он се може поделити у неколико фаза. *Прва фаза* обухвата два временска периода: први се везује за време важења Душановог законика – систем поверене заштите заједнице (село врши бројне добровољне полицијске функције, чува украдене ствари, води истрагу, поставља стражаре на путевима и др., а које су реализоване преко сеоских старешина); време турске окупације – посебан удео у вршењу полицијских активности на терену имају српски самоуправни органи (кнежевске старешине и сеоски кметови); време важења Устава Србије из 1838. године – када је установљено министарство унутрашњих послова, и одређене његове уставне надлежности (Милосављевић, 1997:95), и 1853. година када је Кнежевина Србија формирала прву унутрашњу службу обезбеђења у крагујевачкој Тополивници (сада „Застава оружје“) за обезбеђење производње оружја и војне опреме (тада су изливене и прве топовске цеви);¹ и други, који се везује за настанак првих установа приватне безбедности у Србији, односно временско раздобље постојања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, те Краљевине Југославије.

Ову фазу чини период између два светска рата, када су основане прве установе и заводи приватне безбедности.² Они су уг-

¹http://kaldrmaskragujevac.rs/index.php/prva_topolivnica_u_Kragujevcu/2012, доступно 2. 2. 2017.

² Реч је о следећим установама и заводима: „Миктон“, основан 1922. године, који је био прва детективска установа у Србији; полицијско-детективски биро „Безбедност“, основан 1924. године, првенац у обављању послова физичког обезбеђења и заштите, као и противпожарне заштите; „Кредит-информ“ и „Хермес“, основани као заводи чија је намена била да прикупљају, обрађују и корисницима услуга достављају обавештења и информације које ће им омогућити да идентификују и предупредe ризична улагања и пласман финансијског капитала, као и промет индустријских роба куповином на кредит; завод „Безбедност“, основан 1934. године за послове чувања безбедности станова и просторија. Одобрење за рад наведених установа и завода одобрили су Министарство унутрашњих послова и Управа града Београда. Талијан, М., (2008). *Прве установе*

лавном деловали у Београду, имали су атрибут „полицијских“ и „обавештајних“ и обављали су низ безбедносних услуга од чуварских до истражитељских послова, укључујући и прикупљање, обраду и достављање обавештења и информација корисницима услуга; послове проналажења извршилаца кривичних дела, вршење свих судско-полицијских вештачења, као и прибављање доказног материјала и вођење поверљивих истрага; приватне истраге поверљивог карактера и прибављање доказног материјала за рачун приватних особа; послове физичког обезбеђења и заштите објеката од крађа (зграда, станова, приватних радњи, локала, банака, ствари од вредности); противпожарну заштиту објеката од паљевина; обављање транспорта ствари од вредности и обављање административно-правних послова.

Друга фаза представља прекид континуитета првих установа приватне безбедности у Србији и период претежног произвођења безбедносних услуга од стране државе (пре свега полиције), а обухвата временско раздобље од почетка Другог светског рата и током постојања друге Југославије (ФНРЈ и СФРЈ). За ову фазу је карактеристично деловање специфичних организација попут тзв. „индустријске милиције“³, постојање правних празнина у регулисању овлашћења у сфери заштите лица и имовине предузећа, као и увођење система друштвене самозаштите.

Трећа фаза представља структурирање субјеката приватне безбедности, односно временско раздобље постојања Савезне Републике Југославије, Државне заједнице Србија и Црна Гора, те садашње Републике Србије, у коме су настала актуелна приватна друштва и агенције за приватну безбедност. Ову фазу карактеришу процеси у којима се социјалистичко-самоуправни сектор распао и у којима је нестало друштвено власништво, увођење приватног власништва и тржишне економије, обнављање тржишта при-

приватне безбедности у Србији, у: Први међународни научни скуп „Приватна безбедност – стање и перспективе“ (Зборник радова), Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад, стр. 42.

³Први закон који је на просторима бивше Југославије регулисао заштиту лица, имовине и пословања предузећа био је *Закон о Народној милицији* (Службени лист ФНРЈ, бр. 101/46). Он на одређени начин представља послератне корене приватне безбедности у Србији.

ватне безбедности и успостављање нових институција у тој области.

Такође, ову фазу карактерише и осамостаљење бивших република СФРЈ, ратна дешавања на просторима у окружењу Републике Србије, пораст корупције и криминала, почетак приватизационих процеса, велика количина нерегистрованог оружја из ратног окружења, рад на црно, праће нелегално стеченог новца, појавни облици ванинституционалне наплате дугова и друге активности криминалних група. Овај период директно се може довести у везу са тадашњим стањем привреде у земљи, као и са уведеним спољним санкцијама које су утицале на бујање послова у својој економији и са немогућношћу правосудних органа и полиције да заштите приватне компаније од различитих облика угрожавања. Због тога су привредни субјекти почели све више да се ослањају на приватни сектор безбедности.

У овом периоду је у Републици Србији регистрован импозантан број предузећа и радњи, привредних друштава, агенција и предузетника којима је основна или једна од делатности било вршење послова физичко-техничког обезбеђења лица и објеката, делативска делатност и друго.

Правна регулатива приватне безбедности у Србији ***Извори правне регулативе приватне безбедности у Србији***

У непосредне изворе правне регулативе приватне безбедности спадају устав, закони, стратегије, подзаконски акти и национални стандарди из области приватне безбедности (Дапчевић-Марковић, 2010:91).

Сви ови правни акти морају бити комплементарни, при чему нижи морају произлазити из виших и не могу им противречити.

Сагласно одредби *Устава Републике Србије* (Службени гласник РС, бр. 98/2006), по којој је дозвољено све што *Уставом* и законом није забрањено, у Републици Србији заштита имовине, живота људи и других вредности кроз делатност субјеката приватне безбедности није забрањена било којим законским прописом, већ су *Уставом* загарантовани својински и облигациони односи и заштита свих облика својине и културних добара. У том контексту

власници имовине и пословни субјекти непосредно предузимају одговарајуће радње и мере на плану заштите, јер је то предуслов њиховог функционисања и обављања делатности.

Са становишта приватне безбедности посебно су значајне уставне одредбе према којима су живот и слобода човека неприкосновени и нико не може бити лишен слободе осим у ситуацијама и по поступку предвиђеним законом, као и одредбе којима се грађанину гарантује слобода кретања и настањивања, људско достојанство и право на приватан живот. С тим у вези, припадник приватне безбедности (детектив) у прикупљању података, информација и доказа мора да води рачуна да не повреди људско достојанство и право на приватан живот, будући да у одређеним ситуацијама може да буде у дилеми да ли да прикупи неке релевантне информације којима се, у одређеном обиму, задира у приватност одређеног лица. У таквој ситуацији службеник приватног обезбеђења, односно приватни детектив не сме ниједном својом радњом да повреди људско достојанство и приватност појединог лица, јер је за то предвиђена и кривична одговорност.

Када се разматрају друге уставне одредбе које се могу довести у везу са приватном безбедношћу, битно је истаћи зајамченост заштите тајних података, неповредивост стана и једнаку заштиту права у поступку пред судом и другим надлежним органима. С тим у вези, *Уставом* је утврђено да Република Србија „уређује и обезбеђује остваривање и заштиту слобода и права човека и грађанина, безбедност њених грађана, као и друге односе од интереса за Републику Србију“ (члан 97, тачка 4), што представља уставни основ и за доношење правне регулативе приватне безбедности.

Закони који представљају изворе приватне безбедности Србије могу се сврстати у две категорије (Дапчевић-Марковић, 2010:76-77). Првој би припадали они закони који су од искључивог значаја за рад субјеката приватне безбедности, а другој категорији припадали би закони који имају шири домаћај и односе се на рад других државних органа или уређују односе од ширег значаја, при чему је рад субјеката приватне безбедности без њихове примене немогућ.

У групу закона од искључивог значаја за приватну безбедност спадају оригинални закони, тзв. системски закони који ис-

кључиво уређују област приватне безбедности (*Закон о приватном обезбеђењу* и *Закон о детективској делатности Републике Србије*), док би се у другу групу могли уврстити *Закон о државној управи*, *Закон о управном поступку*, *Кривични законик*, *Законик о кривичном поступку*, *Закон о облигационим односима*, *Закон о оружју и муницији*, *Закон о полицији*, *Закон о јавном реду и миру*, *Закон о безбедности саобраћаја на путевима*, *Закон о прекршајима*, *Закон о заштити података о личности*, *Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама*, а посебно *Закон о привредним друштвима*, *Закон о приватним предузетницима*, *Закон о регистрацији привредних субјеката*, *Закон о раду*, *Закон о ПИО*, *Закон о полицији*, *Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама*, *Закон о рачуноводству и ревизији* (чија примена је сходна и за субјекте приватне безбедности) и други.

Наведени закони и други прописи чине важан додатни правни оквир рада субјеката приватне безбедности.

За приватну безбедност са аспекта квалитета пружања услуга на тржишту посебно је важан *Закон о стандардизацији* (Службени гласник РС, бр. 36/2009), затим *Закон о класификацији делатности* (Службени гласник РС, бр. 104/2009) и *Уредба о класификацији делатности* (Службени гласник РС, бр. 54/2010) којом се ближе разрађују одредбе *Закона о класификацији делатности*.

Поред наведених закона, за приватну безбедност у Србији од посебног су значаја национални стратешки документи, као што је *Стратегија националне безбедности* (Службени гласник РС, бр. 88/09), којом су дефинисани изазови, ризици и претње по националну безбедност, као и начини одговора на њих. Наведени документ је од непосредног значаја за полицију, војску, службе безбедности и остале чиниоце сектора безбедности, у оквиру којих и субјекти приватне безбедности имају своје место. На основу *Стратегије националне безбедности* доносе се Стратегија одбране, Војна доктрина, Стратегијски преглед одбране, Бела књига одбране, Стратегија за борбу против организованог криминала, Стратегија интегрисаног управљања границом и друго.

Са становишта приватне безбедности, у *Стратегији националне безбедности Републике Србије* посебан значај има Поглавље IV, под насловом „Политика националне безбедности“, у чи-

јем Одељку 4, став 3 (Политика унутрашње безбедности) се наводи да све већу одговорност у спровођењу политике унутрашње безбедности, заједно са државним и осталим органима и институцијама, имају субјекти из области приватног обезбеђења, чија делатност обухвата заштиту безбедности појединаца, објеката и других материјалних добара која није обухваћена заштитом надлежних државних органа, а због чега је од посебног друштвеног значаја да делатност субјеката из области приватног обезбеђења буде у целости нормативно и доктринарно уређена.

Што се тиче националних стандарда у области приватне безбедности у Србији, они дефинишу основне елементе које мора да испуни давалац или прималац безбедносних услуга и дају могућност провере усаглашености конкретне праксе са дефинисаним стандардима у Србији, где је карактеристично да су они егзистирали и пре доношења системских закона о приватној безбедности.

Национални стандарди у Србији су уређени одредбама *Закона о стандардизацији* из 2009. године, којим је формиран Институт за стандардизацију Србије (ИСС), као једино национално тело за стандардизацију Републике Србије. Стандарди обухватају заштитну делатност, самозаштитну делатност и детективску делатност. Такође, Институт за стандардизацију Србије је ради повећања квалитета услуга, професионализације делатности и усклађивања са међународним стандардима у сфери заштите лица, имовине и пословања донео серију националних стандарда из области безбедности лица, имовине и пословања, и то а) SRPSA.L2.001:2008, Друштвена безбедност – Услуге приватног обезбеђења – Речник (Службени гласник РС, бр. 104/2008); б) SRPSA.L2.002:2008, Друштвена безбедност – Услуге приватног обезбеђења – Захтеви и упутство за оцењивање усаглашености (Службени гласник РС, бр. 07/2009; с) SRPSA.L2.003:2010, Друштвена безбедност – Процена ризика у заштити лица, имовине и пословања (Службени гласник РС, бр. 92/2010).

Нормативни оквир приватне безбедности у Србији - актуелно стање

Нормативни оквир приватне безбедности у Србији садржан је у одредбама 12 посебних глава *Закона о приватном обезбеђењу*

(Службени гласник РС, бр. 104/2013), са изменама истог 2015. године, када је продужен рок за његову примену (1. 1. 2017), одредбама шест посебних глава *Закона о детективској делатности* (Службени гласник РС, бр. 104/2013), као и у одредбама донете подзаконске регулативе за ближе спровођење наведених системских закона.

Тако, глава III *Закона о приватном обезбеђењу* дефинише које врсте лиценци могу остварити регистрована правна лица и предузетници за вршење послова приватног обезбеђења, са стриктним дефинисањем да у обављању послова приватног обезбеђења исти не могу вршити и послове посредовања у наплати потраживања.

Глава IV садржи одредбе које се односе на врсте лиценци за вршење приватног обезбеђења како за правна лица и предузетнике (члан 9 *Закона*), тако и за физичка лица (члан 11 *Закона*), са јасно дефинисаним општим и посебним условима за добијање лиценци.

Закон о приватном обезбеђењу прописује обавезну стручну обуку као услов за запошљавање у фирмама за приватно обезбеђење и представља основни услов за добијање професионалних лиценци службеника обезбеђења (по закону) и сертификата о компетентности за занимања у области приватног обезбеђења (по стандарду), док специјалистичка и додатна обука није предвиђена законом.

Глава V *Закона* уређује начин вршења послова приватног обезбеђења, с тим што се „послови приватног обезбеђења лица, имовине и пословања врше на начин којим се не омета рад државних органа и не нарушава спокојство грађана“, при чему се „обавештење о закљученом уговору, анексу уговора или о раскиду уговора доставља месно надлежној полицијској управи у року од осам дана од дана настале промене“ (члан 19 *Закона о приватном обезбеђењу*).

У обављању послова приватног обезбеђења службеници обезбеђења имају одређена овлашћења која се могу применити само под условима и на начин предвиђен законом и другим нормативним актом, и само за време вршења дужности, при чему се та овлашћења морају примењивати поступно и сразмерно, према конкретним околностима.

У том смислу, глава VI *Закона о приватном обезбеђењу* дефинише општи оквир овлашћења службеника обезбеђења који је овлашћен да: „1. провери идентитет лица које улази или излази из објекта или простора који се обезбеђује и у самомштићеном простору; 2. прегледа лице или возило на улазу или излазу из објекта или простора и у самомштићеном простору; 3. забрани неовлашћеним лицима улаз или излаз из објекта или простора који се обезбеђује; 4. нареди лицу да се удаљи из објекта или простора који се обезбеђује ако се лице ту неовлашћено налази; 5. упозори лице које својим понашањем или пропуштањем дужне радње може угрозити своју безбедност, безбедност других или изазвати оштећење и уништење имовине; 6. привремено задржи лице које је затекао у објекту или простору у вршењу кривичног дела и тежких прекршаја јавног реда и мира до доласка полиције; 7. Употреби следећа средства принуде: средства за везивање, физичку снагу, посебно дресиране псе и ватрено оружје под условима утврђеним *Законом о приватном обезбеђењу* и *Законом о полицији*, којим се уређује употреба оружја од стране овлашћеног полицијског службеника“, где приликом примене мера нико не сме бити подвргнут мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању (члан 46 *Закона о приватном обезбеђењу*).

Иначе, сва ова овлашћења службеника приватног обезбеђења морају бити јасно наведена у уговору о обезбеђењу који се закључује са корисником услуга. Тако службеник обезбеђења у редовном обављању послова приватног обезбеђења може извршити преглед лица и предмета само визуелним увидом у садржај одеће и ствари (члан 48 *Закона о приватном обезбеђењу*) и уколико постоје основи сумње да лице код собе има предмете који могу послужити у кривичном или прекршајном поступку, службеник обезбеђења ће лице привремено задржати (члан 50 *Закона о приватном обезбеђењу*).

Такође, службени пси у вршењу послова приватног обезбеђења, могу се користити једино ако су дресирани за вршење одређених радњи и ако их воде обучени службеници обезбеђења – водичи паса, у складу са важећим прописима у кинологији (члан 54 *Закона о приватном обезбеђењу*). Према томе, службеници приватног обезбеђења морају да прођу додатну обуку уколико су у пружање услуге обезбеђења укључени и посебно дресирани пси.

Што се тиче употребе ватреног оружја од стране службеника приватног обезбеђења, предвиђена је обавезна процедура поступања службеника обезбеђења, која обухвата идентификацију и јасно упозорење (члан 55 *Закона о приватном обезбеђењу*), као и обавеза да се након употребе средстава принуде достави извештај о њиховој употреби одговорном лицу у правном лицу и код предузетника за приватно обезбеђење. Одговорно лице предметни извештај са својим мишљењем потом доставља надлежној полицијској управи (члан 56 *Закона о приватном обезбеђењу*).

Правни основ за рад правних лица, предузетника и физичких лица која се баве пословима детективске делатности садржан је у уводним одредбама *Закона о детективској делатности*, док су лиценце предвиђене за правна лица, предузетнике и физичка лица, а услове за њихово стицање, са одговарајућим простором за рад, садржи глава II истог закона (члан 5, 6 и 8 *Закона о детективској делатности*). Захтев за издавање лиценце подноси се Министарству унутрашњих послова и издаје се на период од пет година (члан 9 *Закона о детективској делатности*).

Закон о детективској делатности предвиђа да детектив за обављање детективских послова мора са собом увек да носи легитимацију коју издаје Министарство унутрашњих послова на захтев правног лица, заједно са овлашћењима за вршење уговорених услуга које му је дао корисник услуга (члан 13 *Закона о детективској делатности*).

Овлашћења за вршење детективских послова предвиђена су главом III *Закона о детективској делатности*, с тим што се детективски послови могу вршити само на основу уговора закљученог у писаној форми између правног лица за детективску делатност, односно предузетника за детективску делатност, и корисника услуга. Садржај уговора је обавезујући и посебно предвиђен истом главом *Закона*. Такође, *Закон* прописује да је правно лице, односно предузетник за детективску делатност, дужан да одбије закључење уговора о пружању детективских услуга ако се захтев тражиоца услуга односи на вршење послова који нису у његовој надлежности, као и када се тражи обрада података који се не смеју обрађивати, те када је вршење тих услуга супротно интересима других корисника услуга са којима већ има закључен уговор, другим законима и јавном моралу (члан 12 *Закона о детективској делатности*). Међутим, законска је обавеза детектива који је у

току вршења детективских послова сазнао за кривично дело за које се гони по службеној дужности, да о том сазнању одмах обавести полицију или надлежног јавног тужиоца (члан 18 *Закона о детективској делатности*).

Одредбама *Закона о детективској делатности* посебно су прецизиране врсте података које може прикупљати детектив у вршењу детективских послова (члан 20 *Закона о детективској делатности*), при чему му је забрањено да омета обављање послова који су у надлежности државних органа, као и обавеза да на захтев овлашћеног полицијског службеника правно лице или предузетник за детективску делатност уступи на увид све прикупљене податке и доказе којима располаже када за то постоји одлука надлежног суда, а без одлуке суда само доказе и предмете који се могу одузети као предмети кривичног дела, у складу са законом којим се уређује кривични поступак (члан 19 *Закона о детективској делатности*).

Карактеристично је да је одредбом *Закона* предвиђено да се подаци који су прикупљени у обављању детективских послова могу користити искључиво у сврху за коју су прикупљени, и да се не могу уступати трећим лицима или јавно објављивати, осим ако то није другачије прописано или уговорено (члан 30 *Закона о детективској делатности*).

Закон о детективској делатности изричито не дозвољава да правно лице за детективску делатност поседује у свом власништву ватрено оружје, осим могућности да једино детектив може добити дозволу за ношење личног оружја, у складу са одредбама закона којим се уређује ношење оружја и муниције (члан 15 *Закона о детективској делатности*). Тако, детектив може приликом обављања детективских послова да употреби ватрено оружје и физичку снагу искључиво у сврху заштите сопственог живота и телесног интегритета, и то само уколико на други начин не може да одбије истовремени непосредни противправни напад (члан 16 *Закона о детективској делатности*).

Четврта глава *Закона о приватном обезбеђењу* посебно уређује обавезу заштите података до којих долазе правна лица и предузетници за детективску делатност. Тако су правно лице и предузетник за детективску делатност, као и запослени детектив, дужни да као тајну, у складу са законом и другим прописима којима се уређује тајност података, чувају све информације које сазнају у вр-

шењу послова, осим ако то није другачије прописано или уговорено, при чему ова обавеза траје и по престанку обављања делатности правног лица за детективску делатност или предузетника за детективску делатност, односно по престанку радног односа детектива (члан 31 *Закона о детективској делатности*). У вези са наведеним, *Законом* је такође предвиђено да су правна лица за детективску делатност, односно предузетници за детективску делатност, дужни да уговоре закључене са корисником услуга чувају пет година (члан 32 *Закона о детективској делатности*).

Подзаконска регулатива приватне безбедности у Србији представља темељну, оперативну и конструктивну примену системских закона као кровних, односно базних докумената приватне безбедности у Србији. Тако је, након доношења системских (кровних) закона о приватном обезбеђењу и детективској делатности, министар унутрашњих послова у новембру 2014. године донео два правилника из ове области,⁴ којима се прописују ближи услови у погледу просторија МТС и опреме и стручне оспособљености лица која спроводе стручну обуку, које треба да испуни правно или физичко лице за добијање овлашћења МУП-а ради спровођења стручне обуке лица која врше послове приватног обезбеђења.

Такође, почетком 2015. године министар унутрашњих послова је донео још два правилника⁵ којима се ближе прописује начин вршења послова техничке заштите и коришћења техничких средстава у обављању послова приватног обезбеђења, осим одржавања и сервисирања система техничке заштите. Током 2015. го-

⁴ *Правилник о програмима и начину спровођења обуке за вршење послова приватног обезбеђења* (Службени гласник Републике Србије, бр. 117/14), којим се прописују програми и начин спровођења стручне обуке службеника обезбеђења за вршење послова приватног обезбеђења и *Правилник о ближим условима које морају да испуне правна и физичка лица за спровођење стручне обуке за вршење послова приватног обезбеђења* (Службени гласник Републике Србије, бр. 117/14).

⁵ *Правилник о боји и саставним деловима униформе службеника обезбеђења* (Службени гласник Републике Србије, бр. 04/15), којим су детаљно прописани делови редовне и теренске униформе за службенике обезбеђења, која се по изгледу и логоу мора разликовати од државних органа, и *Правилник о начину вршења послова техничке заштите и коришћења техничких средстава* (Службени гласник Републике Србије, бр. 119/15),

дине донети су и преостали правилници,⁶ а у 2016. години су такође донете и две уредбе Владе Републике Србије: *Уредба о ближим критеријумима за одређивање обавезно обезбеђених објеката и начину вршења послова њихове заштите* (Службени гласник РС, бр. 98/2016) и *Уредба о минималним техничким условима код обавезне уградње система техничке заштите у банкама и другим финансијским организацијама* (Службени гласник РС, бр. 98/2016), за потпуно спровођење актуелне легислативе из области приватне безбедности. Доношењем наведене подзаконске регулативе решене су неке недоумице али не и потпуна примена закона.

Што се тиче правне регулативе којом је регулисано директно поступање субјеката приватне безбедности у Србији, целокупна њихова активност уређена је са две групе нормативних аката (Милошевић, 2006:15). Прву групу чине општи интерни акти привредног друштва или другог правног лица, којима се иначе регулишу системска правила рада и пословања која су законска обавеза датог субјекта (статут привредног друштва, правилник о раду службе физичко-техничког обезбеђења, одлука о пословној тајни, процедуре рада службе физичког обезбеђења, одређене наредбе, радни налози и слично). Другу групу нормативних аката битних за непосредно обављање послова приватне безбедности чине поје-

⁶ *Правилник о начину полагања стручног испита за вршење послова приватног обезбеђења, висини трошкова организовања и спровођења испита и садржини и начину вођења евиденција* (Службени гласник Републике Србије, бр. 28/2015), *Правилник о начину употребе средстава принуде у вршењу послова приватног обезбеђења* (Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015), *Правилник о ближим условима које морају да испуне правна и физичка лица за спровођење стручне обуке за вршење послова приватног обезбеђења* (Службени гласник Републике Србије, бр. 117/2014), *Правилник о садржини, изгледу и начину употребе детективске легитимације* (Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015), *Правилник о садржини, изгледу и начину употребе легитимације службеника приватног обезбеђења* (Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015), *Правилник о евиденцијама из области детективске делатности* (Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015), *Правилник о програму обуке и оспособљавања лица за вршење детективских послова, начину спровођења обуке и оспособљавања и полагања стручног испита за детектива* (Службени гласник Републике Србије, бр. 29/2015), *Правилник о пословном простору за обављање детективске делатности и физичко-техничким мерама за чување збирки података и других евиденција* (Службени гласник Републике Србије, бр. 75/2015).

диначни интерни правни акти који се деле у две групе и не заснивају се непосредно на законским и подзаконским прописима. Тако, у прву групу спадају општи нормативни интерни акти (упутства, смернице, планови, програми, методологије и пројекције), а у другу појединачни интерни нормативни акти привредног друштва (процедуре, нормативи, радни налози и друго).

Тенденције и перспективе правне регулативе приватне безбедности у Србији

Иако је тешко поуздано и прецизно одредити будуће тенденције приватне безбедности у Србији, с обзиром на променљиве угрожавајуће појаве у друштву, процес приватизације послова безбедности тешко да може да се заустави, јер данас приватна безбедност у развијеним земљама бележи свој нагли развој и постаје главни носилац и послодавац у пружању услуга безбедности. Приватна безбедност представља „живу материју“ и развија се дотле мере да се слободно може рећи да је тренд свуда у свету, као и да број запослених у овој области значајно превазилази број припадника полиције, причему све више долази до преузимања послова заштите критичне инфраструктуре и спровођења надзорне анти-терористичке активности.

Приватна безбедност у Републици Србији се развијала паралелно са процесом транзиције, глобализације економије, европеизације и доласка страног капитала, што је условило да се она на тржишту безбедносних услуга јавља као допуна делатности државних органа, коју клијенти спремно прихватају и сматрају драгоценом.

У ситуацији дугогодишње незаинтересованости државе за приватну безбедност у Србији, која се огледала у доскорашњој нормативној неуређености и непостојању адекватног система контроле и евиденција стварног стања пословања субјеката приватне безбедности, као и садашњем стању тренутног одлагања пуне примене актуелне правне регулативе, наставља се неравноправна и нелојална конкуренција на тржишту услуга, политички утицаји и манипулације, лош квалитет безбедносних услуга и одсуство пуног поверења грађана према овој области безбедности.

Тенденције развоја приватне безбедности у Србији у претходном периоду показале су се доласком страног капитала на тржиште Србије после 2000. године, када су стране мултинационалне компаније донеле нове међународне стандарде у организацији приватне безбедности, чиме је на српском тржишту дошло до подизања квалитета и обима услуга обезбеђења.

Међутим, најновије тенденције у области приватне безбедности у Србији огледају се у више сегмената: прво, пуна примена одредби *Закона о приватном обезбеђењу* и *Закона о детективској делатности* обезбеђује уједначен квалитет услуга свих субјеката приватне безбедности, што је у интересу како даваоца тако и primaoca услуга; друго, стриктно лиценцирање субјеката приватне безбедности доприноси професионализацији приватног сектора безбедности и адекватној контроли; треће, обавезна обука службеника обезбеђења, односно детектива, доприноси професионализацији услуга и смањењу злоупотреба; четврто, ангажовање и развој јавно-приватне сарадње, са прецизним одвајањем и уређивањем дужности, права и одговорности оба сектора на подручјима заједничког деловања, уз уклањање међусобних предрасуда и обостране обавезе писаног извештавања ради размене података и коришћења примера „добре праксе“; и пето, контрола и надзор над законитошћу рада субјеката приватне безбедности обезбеђује да се ти послови обављају у границама зоне одговорности и улоге приватног сектора безбедности, с обзиром да држава законом поверава обављање јавних послова приватном сектору безбедности.

Дакле, надзор на подручју приватне безбедности је потребан из два разлога: први разлог је правни аспект надзора, и он обезбеђује законито пословање послова безбедности и спречавање евентуалних злоупотреба (код примене овлашћења може доћи до повреде човекових права и слобода); други разлог је практични аспект надзора, са циљем да се спречи неравноправна конкуренција и „сива“ зона пословања.

С друге стране, с обзиром да приватна безбедност представља делатност коју врше недржавни актери, држава се кроз надзор над *законитошћу рада субјеката приватне безбедности и контролу* поштовања законских стандарда у овој области индиректно појављује као гарант приватне сфере безбедности.

Наведено недвосмислено указује да је будућност приватне безбедности у Србији у пуној стандардизацији и професионализацији безбедносних услуга на нормативној основи и институционализацији сарадње приватног и јавног сектора безбедности, са инкорпорирањем приватне безбедности као партнера у мрежи локалних институција.

Закључна разматрања

Наведени аспекти нормативне регулативе приватне безбедности у Србији недвосмислено указују да област приватне безбедности у пракси представља како правну, тако и економску категорију. Наиме, са безбедносног становишта приватна безбедност има своје посебно место и значај, она је важан сегмент и део опште и националне безбедности сваке државе и значајан елеменат међународне заједнице (од рата, преко хуманитарне помоћи, подршке операцијама мира, до реформе сектора безбедности), док је са економског становишта она и значајна привредна делатност (остварује велики профит, запошљава велики број лица и у просеку одговара за 80% безбедности имовине данашњих држава).

У таквој ситуацији незамисливо је да приватна безбедност егзистира без јасног правног оквира којим се уређује њена целокупна делатност у друштву, који је истовремено гарант професионалног рада и функционисања њених носилаца.

Такође, посебно обележје правне регулативе приватне безбедности у Србији представља актуелно одлагање пуне примене одредби *Закона о приватном обезбеђењу*, у сегменту предвиђених активности обавезног лиценцирања будућих службеника обезбеђења, са истовременим кашњењем у доношењу завршне подзаконске регулативе у овој области, због чега је рано давати оцене о ефектима правне регулативе у пракси.

Генерално, приватна безбедност у Србији налази се у узлазном тренду, при чему многи проблеми (безбедносни, економски) који су у прошлости били генератори нормативне неуређености и лошег стања у области приватне безбедности, данас не постоје или су мање изражени.

Без икакве сумње, изводи се закључак да свако одустајање од правне регулативе приватне безбедности носи са собом поте-

нцијално озбиљне последице по појединца, имовину и друштво, где свако национално законодавство појединачно и другачије мора да пронађе сопствени најоптималнији модел регулације приватне безбедности, који одговара сопственим националним специфичностима.

Такође, искуство развијених земаља где је приватна безбедност већ дуги низ година, негде више негде мање, нормативно уређена, указује да правна уређеност приватне безбедности не доноси обавезно и очекиване ефекте, па се за приватну безбедност континуирано траже и други регулаторни одговори (Лабовић, 2015:78).

Литература

1. Beetham, D., (1991). *The Legitimation of Power*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, UK.
2. Дапчевић-Марковић, Љ., (2010). *Право приватне безбедности*, Факултет за пословни менаџмент, Бар.
3. Kikeri, S., Nellis, R. J., Shirley, M. M., (1992). *Privatization: The Lessons of Experience*, World Bank Publications, Washington DC.
4. Cools, M., (2006). *Private policing in Belgium: outsourcing and public-private cooperation-research*, у: Давидовић, Д., (ур.) „Алтернативни чиниоци безбедности – приватни полисинг“ (Хрестоматија), Факултет безбедности, Београд.
5. Лабовић, Д., (2015). *Приватна безбедност – правна и социјална димензија*, Иновациони центар Факултета безбедности Универзитета у Београду, Београд.
6. Manning, K. P., (1999). *A Dramaturgical Perspective*, in: Forst Brian, Manning K. Peter (eds), *The Privatization of Security: Two Views*, Georgetown University Press, Washington DC.
7. Милосављевић, Б., (1997). *Наука о полицији*, Полицијска академија, Београд.
8. Милошевић, М., (2006). *Физичко-техничко обезбеђење и противпожарна заштита* (Збирка прописа), Глосаријум, Београд.
9. Талијан, М., (2008). *Прве установе приватне безбедности у Србији*, у: Први међународни научни скуп „Приватна безбедност – стање и перспективе“ (зборник радова), Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад.
10. *Закон о народној милицији ФНРЈ*, Службени лист, бр. 101/46.

11. *Закон о основама ДСЗ*, Службени лист, бр. 39/73.
12. *Закон о систему ДСЗ*, Службени лист, бр. 14/86.
13. *Закон о привредним коморама РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 65/01, 36/09 и 99/11,
14. *Закон о приватизацији РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 38/01.
15. *Закон о приватном обезбеђењу РС са изменама*, Службени гласник Републике Србије, бр. 104/13 и 42/15.
16. *Закон о детективској делатности РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 104/13.
17. *Закон о класификацији делатности РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 104/09.
18. *Закон о заштити података о личности РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 97/08 и 104/09.
19. *Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10.
20. *Закон о заштити од пожара РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 53/93, 63/93, 48/94 и 101/05.
21. *Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 67/03, 90/07, 72/09 и 111/09.
22. *Закон о кривичном поступку РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13 и 45/13.
23. *Закон о оружју и муницији РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 09/92, 53/92, 67/93, 48/94, 39/03, 85/05 и 101/05.
24. *Закон о полицији РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 101/05, 63/09 и 92/11.
25. *Закон о ванредним ситуацијама РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 111/09, 92/11 и 93/12.
26. *Закон о јавном реду и миру РС*, Службени гласник Републике Србије, бр. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 85/05 и 101/25.
27. *Правилник о боји и саставним деловима униформе службеника обезбеђења*, Службени гласник Републике Србије, бр. 04/2015.
28. *Правилник о начину вршења послова техничке заштите и коришћења техничких средстава*, Службени гласник Републике Србије, бр. 119/2015.

29. *Правилник о начину полагања стручног испита за вршење послова приватног обезбеђења, висини трошкова организовања и спровођења испита и садржини и начину вођења евиденција*, Службени гласник Републике Србије, бр. 28/2015.
30. *Правилник о начину употребе средстава принуде у вршењу послова приватног обезбеђења*, Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015.
31. *Правилник о програмима и начину спровођења обуке за вршење послова приватног обезбеђења*, Службени гласник Републике Србије, бр. 117/2014.
32. *Правилник о ближим условима које морају да испуне правна и физичка лица за спровођење стручне обуке за вршење послова приватног обезбеђења*, Службени гласник Републике Србије, бр. 117/2014.
33. *Правилник о садржини, изгледу и начину употребе детективске легитимације*, Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015.
34. *Правилник о садржини, изгледу и начину употребе легитимације службеника приватног обезбеђења*, Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015.
35. *Правилник о евиденцијама из области детективске делатности*, Службени гласник Републике Србије, бр. 30/2015.
36. *Правилник о програму обуке и оспособљавања лица за вршење детективских послова, начину спровођења обуке и оспособљавања и полагања стручног испита за детектива*, Службени гласник Републике Србије, бр. 29/2015.
37. *Правилник о пословном простору за обављање детективске делатности и физичко-техничким мерама за чување збирки података и других евиденција*, Службени гласник Републике Србије, бр. 75/2015.
38. *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Службени гласник Републике Србије, бр. 88/09.
39. *Уредба о ближим критеријумима за одређивање обавезно обезбеђених објеката и начину вршења послова њихове заштите*, Службени гласник Републике Србије, бр. 98/2016.
40. *Уредба о минималним техничким условима код обавезне уградње система техничке заштите у банкама и другим финансијским организацијама*, Службени гласник Републике Србије, бр. 98/2016.

41. Устав Републике Србије, Службени гласник Републике Србије, бр. 98/06.
42. http://kaldrmas.kragujevac.rs/index.php/prva_topolivnica_u_Kragujevcu/, 2012

Normative Regulation of Private Security in the Republic of Serbia

- Achievements and perspectives –

***Abstract:** In order to realize the full extent of the importance of normative regulation of private security in Serbia, we have to get to know the very genesis of privatization of security jobs because the private security sector in Serbia has been articulated only recently since adopting the relevant legislation at the end of 2013, the Law on Private Security and the Law on Detective Activity were adopted, prior to which this area had for a long time been in the normative interregnum. The importance of normative regulation of private security in Serbia is multifaceted; it is accepted in all segments of society, from the security point - its presence is essential both in the private and in the public sector; it reduces public spending and is of particular importance for the development of society as a whole. Today, private security in Serbia is at a critical juncture with the growing trend and a normative legal framework regulating the functions, responsibilities, control and other activities of private security factors. All this suggests that the legislative framework of private security in the Republic of Serbia is inevitably part of the guarantee of full professionalization of activities of private security, wherein the state appears as a guarantee of these activities through normative regulation of this area. In this regard, the paper points to the special normative base of private security components and the current state and tendencies of legal regulation of private security in Serbia.*

***Keywords:** legal regulation, private security, detective work, security entities.*